

Л. Т. Масенко

Антропоніміка

АНТРОПОНІМІКА (від [антропо...](#) і грец. ὄνομα – назва, ім'я) – розділ *ОНОМАСТИКИ*, що вивчає антропоніми – власні найменування людей. До антропонімів належать особові імена, патроніми (імена по батькові), прізвища, прізвищеві назви, прізвиська, псевдоніми, криптоніми, а також найменування міфол., фольклор. і літ. персонажів. А. досліджує походження, будову, істор. розвиток, геогр. поширення, соц. стратифікацію влас. найменувань людей, нац. і соц. специфіку засобів ідентифікації особи в різні істор. періоди. До практ. завдань А. належать правописна кодифікація імен і прізвищ, унормування правил передачі іншомов. власних найменувань в укр. мові, а також відтворення укр. антропонімів засобами ін. мов, розв'язання певних юрид. питань, пов'язаних із документ. фіксацією імен і прізвищ, укладання антропонім. словників. Система влас. найменувань кожного народу становить специф. частину лексики заг.-нар. мови. Характер. рисою укр. нар. А. є значна диференціація каноніч. церк. і розмовно-побут. форм християн. імен, різноманітність фонетич. і словотв. варіантів імен у діалектах української мови. Напр., у сучас. закарпат. говорах зафіксовано 70 розмовних форм імені Ганна (дослідж. П. Чучки), у буковин. говорах – понад 100 форм, утворених від імені Іван (дослідж. Л. Кракалії). Різноманітність лексико-семантич. і словотвір. типів характеризує також істор. систему прізвищевих назв, які становлять базу сучас. укр. прізвищ. До істор. джерел А. українців належить Реєстр війська Запорозького 1649, для зх.-укр. регіону – Йосифінська та Францискан. метрики, перші поземельні кадастри Галичини 1785–88 та 1818–20. Формування, істор. розвиток і особливості функціонування власних імен тісно пов'язані з релігією, культурою, звичаєвими традиціями народу, тому дані А. використовують в істор., релігієзнав., етногр., культурол. та ін. дослідж. А., поряд з топонімікою, виділилась в окрему галузь ономастики в 60–70-х рр. 20 ст. До цього на позначення А. в наук. працях часто вживався термін «ономастика». У 60-х рр. почалось системне наук. дослідження укр. А. (праці [Л. Гумецької](#), Ю. Редька, М. Худаша, П. Чучки, А. Сухомлина, [Р. Керсти](#) та ін.). Теор. проблеми укр. А. розглядаються в працях М. Худаша, П. Чучки та Ю. Редька. До здобутків укр. А. належить здійснення першої спроби класифікації осн. лексико-семантич. і словотвір. типів укр. прізвищ і опису їх геогр. поширення (праці Ю. Редька), дослідж. за пам'ятками істор. розвитку засобів ідентифікації особи і встановлення хронол. меж усталення прізвищ у їх сучас. юрид. статусі спадкових найменувань (праці М. Худаша),

дослідж. генези та історії структур. типів укр. прізвищ на -енко і -ук(-юк), -чук (праці О. Ткаченка, В. Німчука). Вживані в Україні імена та їх варіанти зафіксовано в словнику-довіднику Л. Скрипник і Н. Дзятківської, у працях М. Худаша і М. Демчук реконструйовано архаїчну групу дохристиян. автохтон. імен, у дослідж. Р. Осташа вивчено імена і прізвищеві назви, зафікс. у Реєстрі війська Запорозького 1649. А. різних регіонів України вивчена фрагментарно й нерівномірно, переважають антропонім. дослідж. зх.-укр. областей. Найповніше вивчено імена і прізвища Закарпаття (П. Чучка), Бойківщини (Г. Бучко), Лемківщини (Є. Вольнич-Павловська, С. Панцьо), Буковин. Подністров'я (Л. Тарновецька-Ткач), Верх. Наддністрянщини (І. Фаріон), Гуцульщини (А. Вінценз, Б. Близнюк). У галузі літ. А. відомі публікації [Ю. Карпенка](#).

Рекомендована література

1. Редько Ю. К. Сучасні українські прізвища. К., 1966;
2. Чучка П. П. Антропонімія Закарпаття. Уж., 1970;
3. Худаш М. Л. З історії української антропонімії. К., 1977;
4. E. Wolnicz-Pawłowska. Antroponimia łemkowska na tle połskim i sówackim XVI–XIX wiek. Warszawa, 1993;
5. Скрипник Л. Г., Дзятківська Н. П. Власні імена людей: Слов.-довід. 2-е вид. К., 1996.

Бібліографічний опис:

Антропоніміка / Л. Т. Масенко // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2001. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-43065>

2001-2024 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).